ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

İKİNCİ BÖLÜM
KARAR

DİLAN DURSUN BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : **2015/18831**
Karar Tarihi : **2/11/2022**

Başkan : Kadir ÖZKAYA
Üyeler : Engin YILDIRIM
M. Emin KUZ
Basri BAĞCI
Kenan YAŞAR
Raportör : Hüseyin KAYA
Başvurucu : Dilan DURSUN
Vekili : Av. Doğukan Tonguç CANKURT

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kolluk görevlilerince toplumsal bir olaya müdahale sırasında kullanılan gaz fişeğinin neticesinde yaralanma meydana gelmesi ve bu olay hakkında yürütülen ceza soruşturmasının etkin olmaması nedeniyle yaşam hakkı ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular 10/12/2015 ve 25/9/2020 tarihlerinde yapılmıştır.

3. Başvurular, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. 2020/31111 numaralı bireysel başvuru dosyası, aralarında kişi ve konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2015/18831 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmiş olup inceleme 2015/18831 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür.

6. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

7. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

8. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

9. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

10. Başvurucu 19/9/1993 doğumlu olup başvuruya konu olay tarihinde Hacettepe Üniversitesinde öğrencidir.

11. Kamuoyunda Gezi Parkı olayları olarak bilinen gösterilerde hayatını kaybeden E.S.nin cenaze töreni nedeniyle 16/6/2013 tarihinde Ankara Kızılay Meydanı'nda bir gösteri düzenlenmiştir. Başvurucu da anılan gösteriye katılanlar arasındadır.

12. Kolluk kuvveti toplantının kanuna uygun olmadığı gerekçesiyle gösteriye müdahalede bulunmuştur. Müdahale sonrası başvurucunun da aralarında bulunduğu bir kısım gösterici Kızılay Meydanı'ndan Kurtuluş semtine doğru Ziya Gökalp Caddesi üzerinden yaya olarak kaçmaya başlamıştır.

13. Kaçan göstericilerin bir kısmı zaman zaman bir araya gelerek Kurtuluş Parkı'ndan ve yol kenarından söktükleri bankları caddeye dizmek suretiyle trafik akışını engellemeye çalışmıştır. Kolluk kuvvetinin müdahalesiyle banklar kaldırılarak trafik akışı sağlanmış ancak göstericiler yolu yine benzer şekilde kapatmıştır. Kolluk görevlileri göstericilerin koyduğu engelleri tekrar kaldırarak yolu trafiğe açmıştır.

14. Ziya Gökalp Caddesi Kolej Kavşağı civarındaki olaylar sırasında kolluk kuvveti, toplumsal olaylara müdahale aracı (TOMA) ile Shortland olarak isimlendirilen üç zırhlı araç kullanmıştır. Zırhlı araçların kulesinden kolluk görevlilerince göz yaşartıcı gaz bombası atılarak göstericiler dağıtılmaya çalışılmıştır.

15. Plakası olmayan Shortlan'den atılan gaz kapsülünün başvurucunun başının arka kısmına isabet etmesi sonrası başvurucu yaralanarak yere düşmüştür. Başvurucunun yaralandığını fark eden etraftaki bazı kişiler başvurucuya yardımcı olmak üzere yanına gitmiştir. O sırada başvurucunun yaralandığını fark eden TOMA'da görevli bir kolluk görevlisi de araçtan inerek başvurucunun yanına gitmiş ve başvurucuya yardımcı olmak maksadıyla yoldan geçmekte olan sivil bir aracı durdurmuştur. Olay yerinde tesadüfen bulunan ve başvurucuya ilk tıbbi müdahaleyi yapan Ö.P. isimli beyin cerrahi uzmanı doktor ile çevredeki sivil kişilerin yardımıyla başvurucu, sivil araca bindirilmiş ve Ö.P.nin refakatinde hastaneye götürülmüştür.

16. Cebeci Polis Merkez Amirliğinde (Polis Amirliği) görevli oldukları değerlendirilen polis memurları G.P. ve A.R.B.nin imzasını taşıyan ve daha sonra soruşturma evrakına eklenen 16/6/2013 tarihli tutanakta; olay tarihinde saat 14.20 sıralarında Ankara Numune Hastanesinden polis merkezinin arandığı, Kurtuluş Kavşağı'nda başından yaralanan Dilan Dursun isimli bir vatandaşın hastaneye getirildiği bilgisinin verildiği, bunun üzerine hastaneye intikal edilmek istendiği, ne var ki devam eden toplumsal olaylarda eylemcilerin polise yönelik saldırgan tavırları nedeniyle ancak saat 16.00 sıralarında hastaneye gidilebildiği, şahsın tedavisinin devam ettiği ve ifade verebilecek durumda olmadığı bildirildiğinden ifadesinin alınamadığı, şahsı hastaneye götüren kişilerin de polise tepki

göstererek kötü sözler sarf etmeleri nedeniyle bu kişilerle de sağlıklı iletişim kurulamadığından olay ve olay yeri hakkında kesin bilgi temin edilemediği, bu nedenle Olay Yeri Görgü ve Tespit Tutanağı ile olay yeri teknik incelemesinin yapılamadığı kayıt altına alınmıştır.

17. Başvurucu vekili 21/6/2013 tarihinde Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına (Cumhuriyet Başsavcılığı) başvurucuyu yaralayan kolluk görevlisinin tespit edilmesi ve cezalandırılması için iddianame düzenlenmesi talebiyle suç duyurusunda (ilk suç duyurusu) bulunmuştur. Başvurucu vekili suç duyurusu dilekçesine olay yerine ait olduğunu belirttiği bazı fotoğrafları da eklemiştir.

18. Cumhuriyet Başsavcılığı bu suç duyurusu üzerine 21/6/2013 tarihinde olayla ilgili adli soruşturma başlatmıştır. Soruşturma kapsamında; başvurucu hakkında düzenlenen adli rapor, olay anına ilişkin kamera kayıtları, başvurucunun ve olayla ilgili görgüsü bulunan tanıkların ifadeleri, bazı kolluk görevlilerinin şüpheli sıfatıyla alınan ifadeleri ile adli kolluk tarafından 20/6/2013 tarihinde düzenlenen olay yeri inceleme raporu temin edilmiştir. Bunun dışında olay gününe ait polis telsiz kayıtları, bazı polis memurlarının şüpheli sıfatıyla alınan ifadeleri, olaya karışma ihtimali bulunan bazı polis memurları ile zırhlı araçların fotoğrafları da ilerleyen süreçte dosya arasına alınmıştır. Toplanan delillerin detayı şu şekildedir:

i. Başvurucu hakkında düzenlenen kesin adli tıp raporunda sol *oksipital depresyon fraktürü* (kafatasının enseye yakın sol arka kısmında kemik kırığı) nedeniyle hastanın *opere* (ameliyat) edildiği, *postoperatif* (ameliyat sonrası) dönemde yoğun bakımda takibinin yapıldığı, özel servise yatırıldığı, tetkik ve tedavisine devam edildiği, *kranial BT*'de (bilgisayarlı tomografi tetkiki) *sol temporo oksipitopariyetal periferde* (beynin kafatası sol arka alanındaki kısmı) *hipodens* (doku bozukluğu) ödem alanı, sol *oksipitopariyetalde deplase* (ayrılmış) parçalı çökme *fraktürü* (kırığı), *hemorojik* (kanamalı) *kontüzyo* (ezik) ile uyumlu alanlar izlendiği tespitlerine yer verilmiştir. Bu tespitlere göre söz konusu yaralanmanın başvurucunun yaşamını tehlikeye soktuğu basit bir tıbbi müdahale ile giderilebilecek ölçüde hafif nitelikte olmadığı, kemik kırığına neden olduğu, parçalı *deprese oksipal* kemik kırığının yaşam fonksiyonlarını 4. derecede (ağır) etkilediği belirtilmiştir.

ii. Olay anına ilişkin kamera görüntüleri ile olay tarihinde görevli personel ve araç fotoğrafları üzerinde mukayeseli inceleme yapılması için bilirkişi raporu alan Cumhuriyet Başsavcılığı, bu görüntülerden yola çıkmak suretiyle temel olarak iki hususu araştırmıştır: Bunlardan ilki gaz mühimmatını atan personelin kim olduğu, ikincisi ise plaka bilgisi bulunmayan aracın bilgilerinin tespiti ile kolluğun hangi birimine ait olduğudur. Bilirkişi incelemeleri sonucunda görüntü kalitesi ve kameranın olay yerine uzaklığı gibi bazı teknik nedenlerle her iki hususta da net bir bilgi elde edilememiştir.

iii. Müşteki ile tanıklar beyanlarında olayın zırhlı polis aracından atılan gaz mühimmatı nedeniyle meydana geldiğini, gaz mühimmatı atan personel kasklı olduğu için personelin yüzünü göremediklerini beyan etmiştir. 21/2/2014 ile 1/2/2018 arasında şüpheli sıfatıyla ifadeleri alınan kolluk görevlilerinin bir kısmı olay yerinde bulunmadığını, bir kısmı olay yerinde bulunmakla birlikte gaz mühimmatı atmadığını, bir kısmı olay anında gaz mühimmatı kullanmakla birlikte gaz mühimmatını başvurucuya doğru atmadığını belirtmiş; sonuç olarak şüpheliler

üzerilerine atılı suçlamayı kabul etmemiştir. Bununla birlikte şüphelilerden bir kısmı olay tarihinde hangi zırhlı araç içinde görev yaptığını ve araç içinde görevli diğer personelin kim olduğunu belirtmiştir.

iv. Temin edilen polis telsiz kayıtlarındaki konuşmalardan kolluk görevlilerinin aynı anda Ankara'nın birçok farklı yerine müdahale ettiği anlaşılmıştır. Telsiz kayıtlarının dökümüne ilişkin belgeden başvurucunun yaralandığı yer ile ilgili olan bilgiler şu şekildedir:

"Çevik Kanalı

...

Saat 13:31:53

...

3338- ... Ayrıca Kurtuluş istikamtine yine bir TOMA'yla geçin bir arkadaşımız geçsin orda barikat kurulmuş, yol şu anda trafiğe kapanıyor gitsin barikatı kaldırsın gelsin tamam.

6210- Emir anlaşıldı efendim 6210 Merkez 6216.

...

6212- Efendim TOMA 7 yanında ayrıca 3 Shortland uygunsa Kolej kavşağına gönderiyorum. Oradaki grubun gereğini yaptırıyorum.

6210- Doğrudur, doğrudur. TOMA'da geçsin yolu da açsın tamam.

6212- Merkez TOMA 7 6273 Shortland ve 2 diğer Shortland Kolej Kavşağına doğru devam edin ordaki grup bir daha toplanamayacak şekilde dağıtın. Ayrıca, ayrıca bölgede imtihanların yapıldığı ... var. Gaz uygulaması yaparken dikkat edin.

6273- Emir anlaşıldı efendim.

3338- 4110.

4110- Havuz başında bi 50-60 kişi var efendim açıklama da söz konusu değil.

...

Saat 13:43:36

...

6273- Merkez.

Merkez- Merkez dinliyor.

6273- Merkez Kurtuluş Kavşakta bir tane vatandaş oraya bir 112 gönderirsen.

Merkez- Anlaşıldı Kurtuluş Kavşağın neresinde efendim?

6273- Kurtuluş Lisesi önü, Kurtuluş Lisesi önünde Kurtuluş Kavşakta tamam.

Merkez- Anlaşıldı tamam.

6212- 6273 Merkez o 155 anaonsu olan meslektaşımızda olabilir. Bir çevre güvenliğini alın.

6273- Olumsuz efendim bi tane vatandaş, vatandaş, eylemci yaralandı. 112 lazım efendim tamam.

...

6210- Merkez 6295 bu Kurtuluş, Kurtuluş Kavşağına giden unsurlarımızda araçtan inmesinler. Konunun gereğini yaptılarsa dönsünler.

6296 Doğrudur ben varım efendim gereğini ... dönüyoruz.

...

"

v. Olay yeri inceleme raporunda 20/6/2013 tarihinde Cumhuriyet savcısının sözlü talimatı ile soruşturma başlatıldığı, olayın bildirildiği tarihin ve saatin 20/6/2013, 21.05 olduğu, inceleme bitiş saatinin 21.50 olduğu, avukat E.B.nin olay yerinde hazır bulunduğu belirtilmiştir. Raporda ayrıca olay yerinde kurumuş kan lekesi bulunduğu ve bundan örnek alındığı, fotoğraf ve video görüntüsü alınarak kroki çizildiği, Olay Yeri Tutanağı düzenlendiği de ifade edilmiştir. Kan örneği üzerinde yapılan analiz sonucunda düzenlenen uzmanlık raporunda ise kan örneğinin bir kadına ait olduğu belirtilmiştir.

19. Başvurucunun yaralanmasına neden olan kolluk görevlisinin tespit edilebilmesi amacıyla Cumhuriyet Başsavcılığınca farklı tarihlerde Ankara Emniyet Müdürlüğüne (Emniyet Müdürlüğü) çeşitli talepler içeren birçok müzekkere yazılmıştır. Bu doğrultuda;

i. Cumhuriyet Başsavcılığının olay tarihindeki araç ve personel bilgisine dair 24/6/2013 ve 25/6/2013 tarihli müzekkerelerine, Emniyet Müdürlüğü 8/7/2013 tarihli ve Güvenlik Şube Müdürü M.S.nin imzasını taşıyan cevabı vermiştir. Bu cevapta dört TOMA ile bu araçlarda görevli toplam sekiz personelin, birinin plaka bilgisi bulunmayan beş Shortland ile bu araçlarda görevli toplam on personelin bilgisi yer almaktadır.

ii. Cumhuriyet Başsavcılığınca 16/9/2014 tarihinde Emniyet Müdürlüğüne yazılan müzekkerede ise yazı ekinde gönderilen evrakta belirtilen aracın hangi birime ait olduğu ve olay tarihinde bu araçta görev yapan personelin kimlik bilgileri istenmiştir. Emniyet Müdürlüğü bu isteme 10/10/2014 tarihli, Güvenlik Şube Müdürü A.A. ile Çevik Kuvvet Şube Müdürü Y.E.nin imzalarını taşıyan bir yazıyla cevap vermiştir. Bu cevapta, olay tarihinde görevli toplam sekiz Shortland araç ile bu araçlarda görevli bazı personelin bilgilerine yer verilmiştir. Araçlardan dördünün plaka bilgisine yer verilmeyen yazıda, dört aracın personel bilgisi belirtilmiş; diğer dört aracın personelinin ise anlık olarak görevlendirildiği için tespit edilemediği

gerekçesiyle kimlik bilgilerine yer verilmemiştir. Ayrıca yazı ekinde göz yaşartıcı gaz mühimmatı kullanmaya yetkili toplam 72 personelin kimlik bilgileri liste hâlinde yer almıştır. Ancak Emniyet Müdürlüğünün olay tarihindeki araç ve personel bilgisine dair 8/7/2013 tarihli yazısı ile 10/10/2014 tarihli yazısındaki bilgilerin bir kısmının aynı olmadığı görülmüştür.

20. Olaya ilişkin ilk soruşturma işleminin Polis Amirliğince başlatıldığı, 16/6/2013 tarihli Polis Tutanağı'ndan (bkz. § 16) ve Cumhuriyet Başsavcılığının Polis Amirliğine yazdığı -ilk soruşturma işleminin kendileri tarafından başlatıldığı bilgisini de içeren- 24/6/2013 tarihli müzekkeresinden anlaşılmıştır. Bu doğrultuda başvurucu, Polis Amirliğince gerçekleştirilen olay yeri incelemesinin ancak kendi girişimleriyle olaydan dört gün sonra 20/6/2013 tarihinde yapılabildiğini ileri sürmüştür. Bu nedenle başvurucu vekili 11/8/2014 tarihinde Cumhuriyet Başsavcılığına yeni bir suç duyurusunda (ikinci suç duyurusu) bulunarak başvurucunun yaralanmasının ardından olay yerine yakın olan kolluk görevlilerinin başvurucuyu yaralayan şüpheliyi yakalamamalarından ve olay yerindeki delilleri toplayarak muhafaza altına almamalarından yakınmış, ilgililerin görevlerini kötüye kullandıkları iddiasında bulunmuştur.

21. Söz konusu şikâyete ilişkin ayrıca bir soruşturma yürüten Cumhuriyet Başsavcılığı 18/7/2014 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir. Karara başvurucu vekili itiraz etmiş, itiraza bakan Ankara 4. Sulh Ceza Hâkimliği 23/10/2015 tarihli kararı ile itirazı reddetmiştir.

22. Anılan ret kararı başvurucuya 11/11/2015 tarihinde tebliğ edilmiştir.

23. Başvurucu 10/12/2015 tarihinde ilk bireysel başvurusunu (B. No: 2015/18831) yapmıştır.

24. Başvurucu ayrıca 27/2/2015 tarihli dilekçesiyle Cumhuriyet Başsavcılığına bir suç duyurusunda (üçüncü suç duyurusu) daha bulunmuştur. Bu suç duyurusunda Emniyet Müdürlüğüne yazılan müzekkerelere çelişkili ve farklı cevaplar verilmesi (bkz. § 19) nedeniyle M.S., A.A. ve Y.E. isimli üç kolluk amiri görevi kötüye kullanma, suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme, resmî belgede sahtecilik suçlarını işlemekle itham edilmiştir. Zira başvurucuya göre şikâyetçi olduğu kolluk amirleri soruşturmanın akamete uğramasını istemekte ve bu şekilde sorumlu kolluk görevlilerinin cezalandırılmalarının önüne geçmeye çalışmaktadır.

25. Cumhuriyet Başsavcılığınca söz konusu suç duyurusu hakkında açılan adli soruşturma 12/3/2015 tarihli kararla asıl soruşturma dosyası ile birleştirilmiştir.

26. Cumhuriyet Başsavcılığı aralarında başvurucunun 27/2/2015 tarihli suç duyurusuyla şikâyetçi olduğu üç kolluk amirinin de bulunduğu toplam 57 kolluk personeli hakkında ek kovuşturmaya yer olmadığı kararı vermiştir. Ek kovuşturmaya yer olmadığı kararının ilgili kısmı şöyledir:

> *"...şüphelilerin suç tarihinde Ankara ilinde görevli emniyet mensupları oldukları, şikayetçi Dilan Dursun'un 16/06/2013 günü ilimiz Kurtuluş Semti Ziya Gökalp Caddesi Kıbrıs Caddesi kavşağında Tevfik İleri Ortaokulu duvarının dibindeki kaldırımda atılan gaz bombası kapsülü ile başından yaralandığı, alınan adli tıp raporuna göre; yaşamsal tehlike geçirdiği, basit BTM ile giderilebilecek ölçüde hafif nitelikte olmayan yaralanmasının,*

kemik kırığına neden olduğu, parçalı bu kırığın yaşam fonksiyonlarını 4 (dört) ağır derecede etkilediği, Cumhuriyet Başsavcılığımızca şikayetçinin yaralanması ile ilgili çok yönlü soruşturma yürütüldüğü, olaya karışan emniyet mensubunun tespiti için yapılan yazışmalar sonucunda olay günü görev alan tüm personelin cep telefonlarının sinyal bilgisi için Sulh Ceza Hakimliğinden karar alındığı, bu karar doğrultusunda BTK ya yazılan yazının dosyaya ithali neticesi yapılan incelemede; şüphelilerin bahsi geçen olayın gerçekleştiği iddia edilen yerde bulunmadıkları, haklarında kamu davası açabilmek için yeterli şüphe oluşturacak delilin elde edilemediği tüm dosya kapsamından anlaşılmakla;

Şüpheliler hakkında KOVUŞTURMAYA YER OLMADIĞINA,

..."

27. Başvurucu vekili kovuşturmaya yer olmadığına dair karara itiraz etmiştir. İtiraz dilekçesinde başvurucu vekili; şikâyetçi olduğu M.S., A.A. ve Y.E. isimli üç kolluk amirine ilişkin soruşturmanın esas soruşturmayla birleştirildiğini ve daha sonra bu kişiler de dâhil olmak üzere toplam 57 kolluk görevlisi hakkında olay yerinde bulunmadıkları gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verildiğini ancak üç kolluk amirinden şikâyetçi olmasının nedeninin başvurucuyu yaralamış olmaları değil Emniyet Müdürlüğüne yazılan müzekkerelere çelişkili ve farklı cevaplar vermeleri nedeniyle görevi kötüye kullanma, suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme ile resmî belgede sahtecilik suçları olduğunu belirtmiştir. İtirazda ayrıca kolluk amirleri hakkındaki bu şikâyetle ilgili olarak yaklaşık üç yıl boyunca hiçbir soruşturma işlemi yapılmadan diğer şüphelilerle birlikte ve aynı gerekçeyle kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmesinin etkili soruşturma yükümlülüğünü ihlal ettiği de dile getirilmiştir.

28. Ankara 1. Sulh Ceza Hâkimliğinin 25/12/2018 tarihli kararıyla itiraz reddedilmiştir. Ret gerekçesinde kovuşturmaya yer olmadığı kararının usul ve yasaya uygun olduğu belirtilmekle yetinilmiştir.

29. Ret kararı 18/9/2020 tarihinde başvurucu vekiline elektronik tebligat usulüyle tebliğ edilmiştir. Bunun üzerine başvurucu 25/9/2020 tarihinde ikinci bireysel başvuruda (B. No: 2020/31111) bulunmuştur.

30. Öte yandan Cumhuriyet Başsavcılığı olay tarihinde olay yerinde olma ihtimali olan kolluk görevlilerinin cep telefonlarının baz sinyal bilgilerini (HTS kayıtları) de Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumundan temin etmiştir. Alınan bu HTS kaydına göre olay anında olay yerinde sadece S.K. isimli bir polis memuruna ait cep telefonunun sinyal bilgisine erişilmiştir.

31. Bu doğrultuda Cumhuriyet Başsavcılığı yürüttüğü asıl soruşturma sonucunda başvurucuyu yaraladığı yönünde hakkında yeterli delil bulunduğu iddiasıyla polis memuru S.K. hakkında 23/5/2018 tarihinde iddianame tanzim etmiştir. İddianamenin Ankara 31. Asliye Ceza Mahkemesince 20/7/2018 tarihinde kabul edilmesiyle kamu davası açılmıştır. Duruşmanın 28/2/2019 tarihli ilk celsesinde, iddianamede taksirli yaralama olarak nitelendirilen eylemin kasten öldürmeye teşebbüs iddiası açısından değerlendirilmesinde hukuki zorunluluk bulunduğu gerekçesiyle görevsizlik kararı verilmiştir. Anılan görevsizlik kararına itiraz edilmiş, itiraz 25/1/2019 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir. Ankara 31. Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme) 7/5/2019 tarihinde verilen karşı görevsizlik kararı ise Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 5. Ceza Dairesinin (Daire) 28/6/2019 tarihli kararıyla kaldırılmıştır. Bu doğrultuda yargılamaya Ankara 31. Ağır Ceza Mahkemesinde devam edilmiştir.

32. Anayasa Mahkemesi tarafından Mahkemeye farklı tarihlerde yapılan UYAP erişim istemleri reddedilmiş, dosya kapsamında istenen bilgi ve belgelerin müzekkere ile talep edilmesi durumunda cevap verilebileceği belirtilmiştir. Bunun üzerine Anayasa Mahkemesi 1/10/2019, 18/8/2020, 6/9/2021, 10/3/2022 ve 7/6/2022 tarihlerinde müzekkereler yazarak dosya kapsamındaki belgelerin onaylı suretlerini, ayrıca kovuşturma sonucunda verilecek karar ile bu kararın kesinleşmesinden sonra da bilgi verilmesini istemiştir. İstenen belgeleri Mahkeme 30/10/2019, 23/10/2020, 23/9/2021, 15/3/2022 ve 8/6/2022 tarihlerinde göndermiştir.

33. Kovuşturma kapsamında polis memuru sanık S.K.nın savunması ile başvurucunun ve tanıkların beyanları alınmış, sanığın HTS kaydı ile ilgili olarak bilirkişi incelemesi yaptırılmış, bu inceleme sonucunda HTS kaydına göre sanığın olay yerinde bulunmasına imkân olmadığı belirlenmiştir. Mahkeme; sanığın atılı suçu işlediğine dair her türlü şüpheden uzak, kesin, yeterli ve inandırıcı delil bulunmadığı gerekçesiyle 3/2/2022 tarihinde beraat kararı vermiştir. Kararda suçun gerçek failinin araştırılması yönünde Cumhuriyet Başsavcılığına herhangi bir suç duyurusunda bulunulmamıştır. Yargılama kanun yolu aşamasında derdesttir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...

Kızılay bölgesindeki gösterinin dağıtılması amacıyla polis müdahalesi başlamış, müşteki Dilan'ın da bulunduğu bir kısım gösterici koşar durumda Kurtuluş parkı civarına doğru kaçmışlar, grubu takip eden zırhlı araçlarda bulunan polis ekipleri gaz fişeği ve gaz bombaları atarak burada yaşanabilecek toplanmayı önlemeye çalıştıkları sırada atılan bir gaz fişeği kapsülünün müşteki Dilan'ın kafasına isabet etmesi üzerine 18.09.2014 tarihli Adli Tıp Kurumu raporuna göre yaşamsal tehlike oluşacak ve 4. derecede ağır kırık oluşacak şekilde yaralanmıştır.

...

Mahkememizce yapılan yargılama sonunda değerlendirilen tüm delilerden;

** Sanığın aksi kanıtlanamayan suçu inkara dayalı savunmaları,*

**İddianamede belirtildiği gibi sanık aleyhine tek delil olan HTS kayıtlarının mahkememizce de bilirkişiye inceletilmesi sonucu sanığın fiilen kullandığı cep telefonunun hizmet aldığı baz istasyonunun olay yerine en az 1630 metre uzaklıkta oluşu,*

**Müşteki Dilanın yaralanmasına sebep olan shotland tipi zırhlı polis aracında bulunan polis memurunun başında kask olması sebebiyle kimliğinin tespit edilememesi, bu hususta kimliği teşhise yarar tanık anlatımının bulunmaması,*

**Olay yerinde gaz kullanım yetkisi bulunan bir çok polis memurunun gaz fişeği attığının kamera görüntülerinden anlaşılması, özellikle polis memuru* [O.Z.]*'nun kurtuluş bölgesinde Siirt shortland araç içinde iken kurtuluş parkına doğru iki tane gaz fişeği attığı yönündeki beyanları,*

**Yaralanmaya sebep olan gaz fişeğinin atıldığı iddia olunan 06 A 1570 plakalı araçta sanığın görev aldığına ilişkin somut bir delilin bulunmaması hususları birlikte değerlendirildiğinde, sanığın Zed olarak tanımlanan gaz fişeği atmaya yarayan tüfek ile müşteki Dilan'ın yaralanmasına sebep olan gaz fişeği kapsülünü attığına dair her türlü şüpheden uzak mahkumiyete yeter derecede delilin bulunmadığı mahkemece kabul ve takdir edilerek aşağıda hüküm fıkrasında belirtilen şekilde* [beraat] *kararı*[ı] *vermek gerekmiştir."*

34. Öte yandan başvurucu hakkında 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'na muhalefet iddiasıyla adli soruşturma açıldığına dair bir bilgi ya da belgeye başvuru formu ve eklerinde rastlanmadığı gibi UYAP aracılığı ile yapılan incelemede de bu yönde bir bilgiye ulaşılamamıştır.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

35. Anayasa Mahkemesi *Özlem Kır* (B. No: 2014/5097, 28/9/2016, §§ 22-27) kararında; 4/7/1934 tarihli ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu'nun "*Zor ve silah kullanma*" kenar başlıklı 16. maddesine, 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "*Kanunun hükmü ve amirin emri*" kenar başlıklı 24. maddesine, 5237 sayılı Kanun'un "*Sınırın aşılması*" kenar başlıklı 27. maddesinin (1) numaralı fıkrasına, 5237 sayılı Kanun'un "*Kasten yaralama*" kenar başlıklı 86. maddesinin (3) numaralı fıkrasının ilgili bölümüne, 5237 sayılı Kanun'un "*Neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama*" kenar başlıklı 87. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmına, 5237 sayılı Kanun'un "*Taksirle yaralama*" kenar başlıklı 89. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkrasının ilgili bölümüne yer vermiştir. Ayrıca Anayasa Mahkemesi *Güven Boğa* (B. No: 2014/17222, 3/7/2019, §§ 24-30) kararında 2911 sayılı Kanun'un ilgili hükümlerine değinmiştir.

36. Anayasa Mahkemesi *Ali Ulvi Atunelli* (B. No: 2014/11172, 12/6/2018, §§ 25-27) ve *Özlem Kır* (aynı kararda bkz. §§ 28-30) kararlarında 30/12/1982 tarihli ve 17914 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Polis Çevik Kuvvet Yönetmeliği'nin 25. maddesinin ilgili kısımlarına, İçişleri Bakanlığının yayımladığı 25/8/2011 tarihli Toplumsal Olaylarda Görevlendirilen Personelin Hareket Usul ve Esaslarına Dair Yönerge'nin 10. ve 12. maddelerinin ilgili kısımlarına, Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından 26/6/2013 ve 22/7/2013 tarihlerinde çıkarılan iki ayrı genelgeyle daha ayrıntılı hâle getirilen, Emniyet Genel Müdürlüğünün Aralık 2008 tarihinde hazırladığı Göz Yaşartıcı Gaz Silahları ve Mühimmatları Kullanım Talimatı'nın ilgili bölümlerine yer vermiştir.

B. Uluslararası Hukuk

37. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ilgili maddeleri ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) konuya ilişkin içtihatları *Ali Ulvi Atunelli* (aynı kararda bkz. §§ 29-45) kararında yer almaktadır.

38. Anayasa Mahkemesi *Ali Rıza Özer ve diğerleri* ([GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 47-51) ve *Özlem Kır* (aynı kararda bkz. §§ 31-35) kararlarında 13/1/1993 tarihli Kimyasal Silahların Geliştirilmesi, Üretimi, Stoklanması ve Kullanımının Yasaklanması ve Bunların İmhası ile İlgili Sözleşme'ye, Kolluk Görevlileri Tarafından Zor ve Ateşli Silah Kullanılması Hakkında Temel İlkelerin [Birleşmiş Milletler (BM) Suçun Önlenmesi ve Suçluların Islahı Sekizinci Kongresi, Havana, 27/8/1990-7/9/1990, BM, A/CONF.144/28/Rev.1, 1990, s. 112-115] ilgili bölümlerine, BM barışçıl toplanma ve gösteri yapma özgürlüğü özel raportörü tarafından hazırlanan raporun (BM İnsan Hakları Komisyonu A/HRC/20/27, 21/5/2012) 35. maddesine, Avrupa İşkencenin ve İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesinin (CPT) biber gazına ilişkin görüş ve tavsiyelerine değinmiştir.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

39. Anayasa Mahkemesinin 2/11/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

40. Anayasa Mahkemesinin *Mehmet Şerif Ay* (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Yaşam Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

41. Başvurucu, katıldığı toplantının kolluk kuvvetince dağıtılması esnasında başına isabet eden gaz bombası kapsülü ile ağır şekilde yaralandığını belirtmiştir. Yaralanması nedeniyle suç duyurusunda bulunduktan sonra Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından başlatılan adli soruşturmada gerekli özenin gösterilmediğinden, delillerin ivedi şekilde toplanmadığından, soruşturmanın bağımsız ve tarafsız şekilde yürütülmediğinden, bunun sonucu olarak da birçok kolluk görevlisi hakkında ek kovuşturmaya yer olmadığı kararları verilirken bir kolluk görevlisi hakkında yetersiz soruşturma ile açılan kamu davasının sonuçsuz kalmasından yakınmıştır. Başvurucuya göre kolluk görevlilerince kullanılan orantısız güç sonucunda yaralanması ve Cumhuriyet Başsavcılığınca etkin bir soruşturmanın yapılmaması nedeniyle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağı (2020/31111 numaralı başvuruda ise yaşam hakkı) ve bununla bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkı ihlal edilmiştir.

42. Bakanlık görüşünde, başvurucunun şikâyetinin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağı çerçevesinde incelenmesi gerektiği belirtilmiştir. Kabul edilebilirlik değerlendirmesine ilişkin olarak Bakanlık Anayasa Mahkemesinin önceki içtihatlarına da atıf yaparak başvurucunun şikâyetine ilişkin olay hakkında kanun yolu aşamasında devam eden bir ceza yargılaması olduğunu, bu nedenle bireysel başvuru için aranan başvuru yollarının tüketilmesi şartının yerine getirilmediğini, ayrıca ikinci başvuru yönünden nihai karardan yaklaşık 21 ay sonra bireysel başvuru yapılması nedeniyle başvurucunun özen yükümlülüğünün değerlendirilmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Bakanlık esas hakkındaki görüşünde ise başvurucunun katıldığı toplantının yasa dışı olması, toplantıya katılanların uyarıya rağmen dağılmaması, göstericilerin yolları trafiğe kapatarak kamu düzenini bozmaya çalışması ve kaldırım taşlarıyla kolluk personeline saldırmalarının toplantıya müdahaleyi zorunlu kıldığını vurgulamış; başvurucunun başına isabet eden gaz fişeği kapsülü ile yaralanmasına ilişkin olarak adli soruşturmanın derhâl başlatıldığını, olay yeri incelemesinin yapıldığını, olay anına ilişkin kamera kayıtlarının ve adli raporların temin edildiğini, olay günü görevli kolluk personelinin ve telsiz kayıtlarının alındığını, bu suretle objektif delillerin toplandığını dile getirmiştir. Ayrıca Cumhuriyet Başsavcılığınca başvurucunun soruşturmaya etkin şekilde katılımının sağlandığını, tanık ifadelerinin alındığını, kamera kayıtları üzerinde bilirkişi incelemelerinin yaptırıldığını, bir kısım kolluk görevlisinin şüpheli sıfatıyla ifadesinin alındığını, HTS kayıtlarının da temin edildiğini belirterek anılan hususların etkili soruşturma yapma yükümlülüğünün

incelenmesinde gözönüne alınması gerektiğine dikkat çekmiştir. 2020/31111 sayılı başvurunun usulüne ilişkin olarak Bakanlık, başvurucunun nihai karardan çok sonra başvuruda bulunması nedeniyle özen yükümlülüğüne riayet edip etmediğinin değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Esasa ilişkin olarak ise soruşturmanın gereken özen ve titizlikle yapıldığını, nihayetinde soruşturmayı akamete uğrattıkları gerekçesiyle şikâyetçi olunan kolluk amirleri hakkında kamu davası açmak için yeterli şüphe bulunmadığı için Cumhuriyet Başsavcılığınca kovuşturmaya yer olmadığı kararı verildiğini ifade etmiştir.

43. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında delillerin toplanmasında ihmali olan kişiler hakkında yaptığı suç duyurusuna ilişkin olarak (ikinci suç duyurusu, bkz. § 20) başvuru yollarının tüketildiği hususundan Bakanlık görüşünde hiç bahsedilmediğini hâlbuki bunun ana soruşturma dosyasını doğrudan etkilediğini belirtmiştir. Başvurucu ilk başvuru formunda Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağından şikâyetçi olmasına karşın gönderdiği ek beyan dilekçesinde -24/9/2018 tarihinde yerel mahkeme aracılığı ile göndermiştir- Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında güvence altına alınan yaşam hakkından şikâyetçi olduğunu hatırlatarak Bakanlığın kötü muamele nitelemesine katılmadığını dile getirmiştir. Ayrıca Bakanlığın yasa dışı gösteri olarak nitelendirdiği toplantının bir cenaze töreni olduğunu, kolluk görevlileri tarafından olaydan hemen sonra ceraim numarası verilerek soruşturma açılması hususunda Bakanlığın tespitinin doğru olduğunu ancak buna rağmen dört gün boyunca olay yerinde delil toplama işinin yapılmadığının da belirtilmesi gerektiğini vurgulamış; toplanabilen deliller ve temin edilen tanıkların kendi gayretlerinin bir sonucu olduğuna, bu yöndeki girişimlerine Bakanlık görüşünde yer verilmemesine, Bakanlıkça emsal gösterilen Anayasa Mahkemesi kararlarının yanlış yorumlandığına dikkat çekmiştir. 2020/31111 numaralı başvuruya ilişkin Bakanlık görüşüne karşı ise başvurucu, özen yükümlülüğüne ilişkin atıf yapılan Anayasa Mahkemesi kararlarının somut olayla ilgili olmadığını, nihai kararın kendilerine usulüne uygun şekilde tebliğ edilmesinde yaşanan gecikmenin kamu makamlarından kaynaklandığını, geç yapılan tebliğin dahi kendi gayretleriyle yapılabildiğini belirtmiş; olayda özen yükümlülüğüne uygun davrandıklarını vurgulamıştır. Başvurunun esasına ilişkin olarak ise önceki iddia ve şikâyetlerine atıfta bulunmuştur.

2. Değerlendirme

a. Uygulanabilirlik Yönünden

44. Somut olayda başvurucu hayatta olduğundan öncelikle yaşam hakkını güvence altına alan Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasının uygulanabilirliği konusunda bir değerlendirme yapılması gerekir.

45. Bir olayda yaşam hakkına ilişkin ilkelerin uygulanabilmesi için gerekli şartlardan biri doğal olmayan bir ölümün gerçekleşmesi olmakla birlikte sınırlı bazı durumlarda ölüm gerçekleşmese dahi olayın yaşam hakkı çerçevesinde incelenebilmesi olanaklıdır (*Mehmet Karadağ*, B. No: 2013/2030, 26/6/2014, § 20).

46. Ölümle sonuçlanmayan bir olaya ilişkin başvuru da mağdura karşı yapılan eylemin niteliği ve failin amacı gibi somut olayın koşulları dikkate alınarak yaşam hakkı kapsamında incelenebilir. Bu değerlendirme yapılırken eylemin potansiyel olarak öldürücü niteliği olup olmadığı ile maruz kalınan eylemin mağdurun fiziki bütünlüğü üzerindeki sonuçları önem taşımaktadır (*Yasin Ağca*, B. No: 2014/13163, 11/5/2017, §§ 109, 110).

47. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi demir yolu hattı üzerinde bulunan elektrik kablolarından geçen akıma kapılarak yaralanan çocuklar için yapılan başvurularda ileri sürülen iddiaları -başvuruculaların elektrik akımına kapıldığı olaydan yaralı olarak kurtulmuş olmalarına rağmen- akımın öldürücü niteliği ve başvuruculaların fiziksel bütünlüğü üzerinde yarattığı etkileri diğer faktörle birlikte gözönünde bulundurarak Anayasa'nın 17. maddesi kapsamında, yaşam hakkı bağlamında incelemiştir (*Hüseyin Münüklü*, B. No: 2014/5973, 13/9/2017; *Gürkan Kaçar ve diğerleri*, B. No: 2014/11855, 13/9/2017; ayrıca somut başvuruya konu olayla benzerlik gösteren başka bir başvuru yönünden bkz. *Abidin Cevher*, B. No: 2015/6361, 18/7/2019).

48. Somut olayda başvurucu, kolluk kuvvetince kullanılan gaz mühimmatının başının arka bölümüne isabet etmesi nedeniyle yaşamsal tehlike geçirecek şekilde yaralanmıştır. Başvurucu hakkında düzenlenen kati adli tıp raporuna (bkz. § 18) göre başvurucunun kafatasında oluşan kemik kırığı yaşamsal fonksiyonları 4. derecede (ağır) etkilemiştir. Başvurucuda meydana gelen yaralanmanın ağırlığı dışında olaydan hemen sonra başvurucunun yardımına gelen kişilerden birinin tesadüfen beyin cerrahı olması, başvurucuya ilk müdahaleyi bu kişinin yapması ve hastaneye kadar ona profesyonel bir destek sunması olguları da başvurucunun hayatta kalması açısından oldukça önemlidir. Başka bir ifadeyle söz konusu bu tesadüfün başvurucunun hayatta kalması ya da yaralanma sonuçlarının minimuma indirgenmesi açısından kilit bir öneme karşılık geldiği açıktır. Dolayısıyla başvurucunun maruz kaldığı eylemin potansiyel olarak öldürücü bir nitelik taşıması, fiziki bütünlüğü üzerindeki etkileri ve tesadüfen hayatta kalması hususları birlikte değerlendirildiğinde başvurunun Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında güvence altına alınan yaşam hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

b. İncelemenin Kapsamı Yönünden

49. Anayasa'nın 17. maddesinin birinci ve üçüncü fıkraları şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

...

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz."

50. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun etkili başvuru hakkı kapsamında yaptığı şikâyet adli soruşturmanın etkisiz olduğu iddiasına dayandığından ve bu yönüyle şikâyetin ilgili hakkın usul boyutu içinde değerlendirilmesi mümkün olduğundan bu konuda ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

c. Kabul Edilebilirlik Yönünden

51. Başvurucu vekili; kolluk görevlisi tarafından başvurucunun yaşamsal tehlike geçirecek şekilde yaralanmasına dair soruşturmanın başından itibaren gerekli titizlik ve özenle yapılmadığını, olay yeri incelemesinin dahi olaydan dört gün sonra kendi

girişimleriyle yapılabildiğini, olaya ilişkin tanıkların ifadelerinin ancak kendisinin hazır etmesiyle alındığını, failin ve içinde bulunduğu zırhlı aracın tespiti için delillerin gereken özenle toplanmadığını, bu yöndeki soruşturmayı akamete uğratacak işlemlere dair şikâyetlerinin sonuçsuz kaldığını, nihayetinde failin kimlik bilgileri kesin olarak tespit edilmeden eksik soruşturma ile açılan kamu davasının -her ne kadar kanun yolu aşamasında derdest olsa da- başarıya ulaşma şansının baştan beri zayıf olduğunu, gelinen aşamada olayın üzerinden dokuz yıl geçmiş olmasına rağmen soruşturmanın etkisiz yürütülmesi nedeniyle failin kimliğinin tespit edilemediğini belirterek bireysel başvuru davasının sonuçlandırılmasını beklediğini ifade etmiştir.

52. Başvuru yollarının tüketilmesi koşulu, bireysel başvurunun temel hak ihlallerini önlemek için son ve olağanüstü bir çare olmasının doğal sonucudur. Diğer bir ifadeyle temel hak ihlallerini öncelikle idari makamların ve derece mahkemelerinin gidermekle yükümlü olması kanun yollarının tüketilmesi koşulunu zorunlu kılmaktadır (*Necati Gündüz ve Recep Gündüz*, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 20).

53. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının uyması gereken bir ilke olup buna uygun davranılmadığı takdirde ortaya çıkan ihlale karşı öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine başvurulmalıdır (*Bayram Gök*, B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 17). Bu kapsamda temel hak ve hürriyetlerle ilgili hukuk sisteminin koruma mekanizmalarının öncelikle işletilmesi gerekmektedir. Bu nedenle ihlal iddialarına ilişkin olarak öncelikle olağan kanun yolları tüketilmelidir. Ancak somut olayın koşulları itibarıyla başvuru yollarının tüketilmesinin yarar sağlamayacağının veya etkili olmadığının anlaşılması hâlinde anılan yollar tüketilmeden yapılan bir başvuru incelenebilir (*Şehap Korkmaz*, B. No: 2013/8975, 23/7/2014, § 33).

54. *Başvuru yollarının tüketilmesi* ilkesi uyarınca bir soruşturmanın etkili olup olmadığı yönünden inceleme yapılabilmesi için soruşturmanın ilgili kamu makamları tarafından nasıl sonlandırılacağının beklenmesi, bireysel başvuru ile getirilen koruma mekanizmasının -*kural olarak*- ikincil niteliğine uygun olacaktır. Bununla birlikte her durumda mutlak surette gerekli olmasa da yürütülen soruşturmanın makul bir süreyi aşmamış olması da anılan ilkenin bir ön şartı olarak belirtilebilir (benzer yöndeki karar için bkz. *Hüseyin Caruş*, B. No: 2013/7812, 6/10/2015, § 46). Soruşturmanın başlatılmayacağının veya etkili yürütülmediğinin farkına varıldığı veya varılması gerektiği andan itibaren yapılan bireysel başvuruların kabul edilmesine karar verilmelidir. Ancak bu durumun tespiti, her başvurunun kendine özgü koşulları dikkate alınarak yapılmalıdır (*Rahil Dink ve diğerleri*, B. No: 2012/848, 17/7/2014, § 77).

55. Eldeki başvuruda, yaşam hakkının negatif yükümlülüğünün ihlal edilip edilmediğinin tespitine teorik olarak elverişli olduğu hususunda tereddüt bulunmayan ve neticelenmemiş bir ceza yargılaması söz konusudur. Öte yandan olayın üzerinden dokuz yıldan fazla bir süre geçmesine rağmen yaşam hakkı ihlali iddiasına ilişkin davanın sonuçlanmadığı, kanun yolu aşamasında derdest olduğu görülmüştür. Dahası ilk derece mahkemesi tarafından bilirkişi raporuna dayanılarak yargılamanın tek sanığı hakkında beraat kararı verilmiş ve suçun gerçek failinin bulunması amacıyla Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda da bulunulmamıştır.

56. Tüm bu olgular ışığında başvurucunun şikâyetleri açısından başvuru yollarının tüketilip tüketilmediği yönünde sağlıklı bir karar verilebilmesi için kamu makamlarının *etkili soruşturma yapma* yükümlülüğünün çerçevesinin ve somut olayda ne surette yerine getirilip

getirilmediğinin tespit edilmesi gerekmektedir. Bunun ise kabul edilebilirlik incelemesinde değil esasa ilişkin değerlendirmede yapılması gerekir. Zira somut başvuruda başvuru yollarının tüketilip tüketilmediğine ilişkin yapılacak değerlendirme ile etkili soruşturma yapma yükümlülüğü açısından yapılacak değerlendirme iç içe geçmektedir. Bu nedenle başvuru yollarının tüketilmesine ilişkin kabul edilebilirlik konusunda yapılması gereken değerlendirmenin esas hakkındaki incelemeyle birlikte yapılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. *Hüseyin Caruş*, § 48; *Hıdır Öztürk ve Dilif Öztürk*, B. No: 2013/7832, 21/4/2016, § 130; *Tochukwu Gamaliah Ogu*, B. No: 2018/6183, 13/1/2021, § 143).

57. Söz konusu iddialar açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi başvuru yollarının tüketilmesi kuralı dışında iddiaların kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de olmadığı anlaşılmıştır.

d. Esas Yönünden

i. Yaşam Hakkının Maddi Boyutunun İhlal Edildiğine İlişkin İddia

(1) Genel İlkeler

58. Anayasa'nın 17. maddesinde düzenlenen yaşam hakkı, dokunulmaz ve vazgeçilmez temel bir hak olup Anayasa'nın 5. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde devlete pozitif ve negatif ödevler yükler (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 50). Devletin negatif bir yükümlülük olarak yetki alanında bulunan hiçbir bireyin yaşamına kasıtlı ve hukuka aykırı olarak son vermeme, bunun yanı sıra pozitif bir yükümlülük olarak yine yetki alanında bulunan tüm bireylerin yaşam hakkını gerek kamusal makamların gerek diğer bireylerin gerekse kişinin kendisinin eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma yükümlülüğü bulunmaktadır (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, §§ 50, 51).

59. Kamusal yetkiyle güç kullanılması sonucu gerçekleşen ölümlerin veya ölümcül yaralanmaların devletin yaşam hakkına ilişkin negatif yükümlülüğü kapsamında değerlendirilmesi gerekir. Bu yükümlülük hem kasıtlı biçimde hem de kasıt olmaksızın ölümle sonuçlanan veya sonuçlanabilecek güç kullanımını kapsamaktadır (*Cemil Danışman*, B. No: 2013/6319, 16/7/2014, § 44). Yaşam hakkına ilişkin negatif yükümlülük kapsamında kamusal bir yetkiyle güç kullanan görevlilerin kasıtlı ve hukuka aykırı bir şekilde hiçbir bireyin yaşamına son vermeme ödevi bulunmaktadır (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, § 51).

60. Anayasa'nın 17. maddesinin son fıkrasında *"(1) meşru müdafaa hali, (2) yakalama ve tutuklama kararlarının yerine getirilmesi, (3) bir tutuklu veya hükümlünün kaçmasının önlenmesi, (4) bir ayaklanma veya isyanın bastırılması, (5) sıkıyönetim veya olağanüstü hallerde yetkili merciin verdiği emirlerin uygulanması sırasında silah kullanılmasına kanunun cevaz verdiği zorunlu durumlarda"* yaşam hakkına yapılan müdahalenin hukuka uygun olacağı belirtilmiştir.

61. Anayasa'da yaşam hakkına güç kullanmak suretiyle yapılacak müdahalelere ilişkin yer alan yukarıdaki hükümler ve Anayasa Mahkemesinin bu konuda daha önce verdiği kararlar birlikte değerlendirildiğinde kolluk kuvvetlerinin ancak Anayasa'da belirtilen amaçlara ulaşmak adına başka bir çarenin kalmadığı *mutlak zorunlu durumlarda* ve -güç kullanarak ulaşılmak istenen amaç ile karşı karşıya kalınan güce nispeten- *orantılı* bir

biçimde güç kullanabilmelerine izin verildiği söylenebilecektir (*Cemil Danışman*, § 50; *Nesrin Demir ve diğerleri*, B. No: 2014/5785, 29/9/2016, § 113).

62. Anayasa'daki düzenlemeye benzer şekilde Sözleşme'nin 2. maddesine göre de bir ölüm veya ölümcül yaralanma a) bir kimsenin yasa dışı şiddete karşı korunmasının sağlanması, b) bir kimsenin usulüne uygun olarak yakalanmasını gerçekleştirme veya usulüne uygun olarak tutulu bulunan bir kişinin kaçmasını önleme, c) bir ayaklanma veya isyanın kanuna uygun olarak bastırılması durumlarında *mutlak zorunlu olanı aşmayacak bir güç kullanımı* sonucunda meydana gelmişse yaşam hakkının ihlalinin gerçekleştiğinden söz edilemez (*Cemil Danışman*, § 51; *Nesrin Demir ve diğerleri*, § 114).

63. Ancak öldürücü güç, Anayasa'da belirtilen hâllerde ve başka şekilde müdahale olanağı kalmaması nedeniyle *son çare* olarak kullanılmalıdır. Bu nedenle yaşam hakkının dokunulmaz niteliği de dikkate alınarak ölümle sonuçlanabilecek bir güç kullanımı söz konusu olduğunda bunun zorunluluğu ve orantılılığı Anayasa Mahkemesi tarafından çok sıkı şekilde denetlenmelidir (*Nesrin Demir ve diğerleri*, § 107; benzer yöndeki değerlendirme için bkz. *İpek Deniz ve diğerleri*, B. No: 2013/1595, 21/4/2016, § 117).

64. Bu noktada belirtmek gerekir ki Anayasa Mahkemesi bu tür durumlarda yetkili mercilerin bu konuya ilişkin değerlendirmelerine tamamen bağlı kalmak zorunda olmayıp kesin, ikna edici bilgi veya bulgulara dayanarak farklı bir değerlendirmede de bulunabilir (*Cemil Danışman*, § 58; *Nesrin Demir ve diğerleri*, § 117). Kamu görevlilerinin güç kullanımına ilişkin eylemlerinin bu konuda değerlendirmesi yapılırken olayın bütün aşamalarının dikkate alınması gerekmektedir (*Cemil Danışman*, § 57). Bunun yanı sıra bu konuda yapılacak değerlendirmede bir bütün olarak somut olayın hangi koşullarda gerçekleştiği ve nasıl bir seyir izlediği de gözönünde bulundurulmalıdır (*Cemil Danışman*, § 57; *Nesrin Demir ve diğerleri*, § 108).

65. Protesto eylemlerinde, yakalamayı gerektiren durumlarda ve gösteriye katılanların kendi tutumundan dolayı fiziksel güce başvurmak mümkündür. Ancak bu durumda dahi bu tür bir güce sadece kaçınılmaz hâllerde ve orantılı olmak koşuluyla başvurulabilir (*Ali Rıza Özer ve diğerleri*, § 82).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

66. Başvurucu, katıldığı bir toplantının kolluk görevlilerince güç kullanılarak dağıtılması sırasında olay yerinden uzaklaşırken bir polis memurunun attığı göz yaşartıcı gaz mühimmatının kafasının arkasına isabet etmesi sonucu ağır şekilde yaralandığını iddia etmiştir. Başvurucunun bu iddiasını destekleyen makul şüphenin ötesinde bazı deliller (olaya ilişkin kamera görüntüleri, adli rapor ve tanık beyanları gibi) bulunmakla birlikte esasen bu iddianın yargı makamlarınca da kabul edildiği (bkz. §§ 26, 33) hatta bir polis memuru hakkında kamu davası açılarak yargılama yapıldığı görülmüştür. Nitekim Bakanlık görüşünde de başvurucunun gaz mühimmatı ile yaralanmadığı belirtilmemiştir (bkz. § 42). Şu hâlde başvurucunun kolluk görevlisi tarafından yaralandığı hususunda herhangi bir şüphe bulunmamaktadır.

67. Bu durumda kolluk kuvvetinin güç kullanımı nedeniyle başvurucunun hayati tehlike geçirecek şekilde yaralanması sonucunu doğuran olayda, kullanılan gücün mutlak zorunlu olması ve öldürücü nitelik taşıyan bu gücün kullanılması dışında başka bir şekilde müdahale olanağının bulunmaması yani kolluk görevlilerinin *son çare olarak* bu nitelikte bir

güç kullanıp kullanmadığı yaşam hakkı kapsamında yapılacak anayasallık incelemesinin ilk boyutu oluşturmaktadır. İncelemenin ikinci boyutu ise kolluk görevlilerince kullanılan kamusal gücün karşılaşılan duruma göre orantılı olup olmadığının tespit edilmesidir.

68. Somut olayda kolluk tutanakları ve telsiz kayıtlarından bazı göstericilerin barikat kurmak suretiyle yolu trafiğe kapattıkları için göstericilere müdahale edilmesi gerektiğinde kuşku bulunmamaktadır. Bununla birlikte şüpheli sıfatıyla alınan polis memurlarının ifadelerinden, soruşturma kapsamında incelemesi yapılan kamera kayıtlarından soruşturma kapsamındaki diğer delillerden hareketle başvurucunun yolu trafiğe kapatan gösterici grup içinde olduğu ortaya konulamadığı gibi gösteri sırasında herhangi bir şekilde barışçıl olmayan hareketlere tevessül ettiğide ileri sürülmüştür. Başka bir ifadeyle başvurucunun kendisine karşı güç kullanılmasını gerektiren herhangi bir eylemi olduğu yönünde bir iddia, yapılan soruşturma kapsamında taraflardan herhangi biri tarafından ileri sürülmemiştir. Nitekim başvurucu hakkında 2911 sayılı Kanun gereğince herhangi bir adli işlem yapılmadığı (bkz. § 34) gibi Cumhuriyet Başsavcılığınca verilen kovuşturmasızlık kararlarında veya tanzim edilen iddianamede de böyle bir durumdan bahsedilmemiştir. Buna göre kolluk kuvvetince başvurucuya karşı güç kullanılmasının mutlak bir şekilde zorunlu olduğu söylenemeyecektir. Anayasa'nın 17. maddesi gereğince güç kullanımı ancak Anayasa'da belirtilen amaçlara (bkz. § 60) ulaşılması adına ve başka bir çarenin kalmadığı *mutlak zorunlu durumlarda* mümkün olup bu koşullar oluşmadan güç kullanılması hâlinde yaşam hakkının ihlalinden söz edilebilir.

69. Öte yandan başvurucunun kolluk kuvvetince maddi güç kapsamında kullanılan gaz tüfeğinin asgari bir mesafe öteden ve belli bir açıyla atış yapma kurallarına uyulmadan kullanıldığı yönündeki iddiası, düzenlenen adli raporlarla da desteklenmektedir. Zira başvurucuda meydana gelen yaralanmanın şekli, şiddeti, yeri ve meydana getirdiği harabiyetin ağırlığı bir bütün olarak değerlendirildiğinde kolluk kuvvetince gaz tüfeğinin belirtilen şartlara uygun olarak kullanıldığı söylenemeyecektir. Başka bir ifadeyle başvurucuda meydana gelen -sağlık raporlarında belirtilen şekliyle- ağır yaralanma hâli, uygulanan kamusal gücün gerekli olan oranın ötesinde bir şiddet içerdiğini açıkça göstermektedir. Dolayısıyla kolluk kuvvetince başvurucuya karşı kullanılan gücün orantılı olduğu söylenemeyecektir.

70. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında güvence altına alınan yaşam hakkının maddi boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

ii. Yaşam Hakkının Usul Boyutunun İhlal Edildiğine İlişkin İddia

(1) Genel İlkeler

71. Anayasa'nın 17. maddesinde düzenlenen yaşam hakkı, dokunulmaz ve vazgeçilmez temel bir hak olup Anayasa'nın 5. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde devlete pozitif ve negatif ödevler yükler (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, § 50). Yaşam hakkı kapsamında devletin etkili soruşturma yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu soruşturmanın temel amacı, yaşam hakkını koruyan hukukun etkili bir şekilde uygulanmasını ve kamu görevlilerinin müdahalesiyle veya onların sorumlulukları altında meydana gelen ya da diğer bireylerin fiilleriyle gerçekleşen ölümler nedeniyle sorumluların hesap vermelerini sağlamaktır (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, § 54).

72. Yaşam hakkıyla ilgili usule ilişkin yükümlülük olayın niteliğine bağlı olarak cezai, hukuki ve idari nitelikte soruşturmalarla yerine getirilebilir. Ancak kasıtlı eylemler sonucunda meydana gelen ölüm veya ölümcül yaralanma olaylarında Anayasa'nın 17. maddesi gereğince devletin sorumluların tespitini ve cezalandırılmalarını sağlayabilecek nitelikte bir ceza soruşturması yürütme yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu tür olaylarda idari soruşturmalar ve tazminat davaları sonucunda idari bir yaptırım veya tazminata hükmedilmesi, ihlali gidermek ve dolayısıyla mağdur sıfatını ortadan kaldırmak için yeterli değildir (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, § 55).

73. Yürütülen ceza soruşturmalarının amacı, yaşam hakkını koruyan mevzuat hükümlerinin etkili bir şekilde uygulanmasını ve sorumluların ölüm olayına ilişkin olarak hesap vermelerini sağlamaktır. Bu bir sonuç yükümlülüğü değil uygun araçların kullanılması yükümlülüğüdür. Diğer yandan burada yer verilen değerlendirmeler hiçbir şekilde Anayasa'nın 17. maddesinin başvuruculara üçüncü tarafları adli bir suç nedeniyle yargılatma ya da cezalandırma hakkı verdiği, tüm yargılamaları mahkûmiyetle ya da belirli bir ceza kararıyla sonuçlandırma ödevi yüklediği anlamına gelmemektedir (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, § 56).

74. Yürütülecek ceza soruşturmaları sorumluların tespitine ve cezalandırılmalarına imkân verecek şekilde etkili ve yeterli olmalıdır. Soruşturmanın etkili ve yeterli olduğundan söz edilebilmesi için soruşturma makamlarının resen harekete geçerek ölüm ya da ölümcül yaralanma olayını aydınlatabilecek ve sorumluların tespitine yarayabilecek bütün delilleri toplamaları gerekir. Soruşturmada ölüm olayının nedeninin veya sorumlu kişilerin ortaya çıkarılması imkânını zayıflatan bir eksiklik, etkili soruşturma yürütme kuralıyla çelişme riski taşır (benzer yöndeki karar için bkz. *Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, § 57). Soruşturma makamlarının ve derece mahkemelerinin, bu tür olaylara ilişkin yürüttükleri soruşturma ve yargılamalarda Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği seviyede derinlik ve özenle bir inceleme yapıp yapmadıkları ya da ne ölçüde yaptıkları Anayasa Mahkemesi tarafından değerlendirilmelidir. Zira derece mahkemeleri tarafından bu konuda gösterilecek hassasiyet, yürürlükteki yargı sisteminin daha sonra ortaya çıkabilecek benzer yaşam hakkı ihlallerinin önlenmesinde sahip olduğu önemli rolün zarar görmesine engel olacaktır (*Cemil Danışman*, § 110; *Filiz Aka*, B. No: 2013/8365, 10/6/2015, § 33).

75. Kamu görevlilerinin güç kullanımı sonucu gerçekleşen ölümlere ilişkin soruşturmaların etkili olabilmesi için soruşturma makamlarının olaya karışmış olabilecek kişilerden bağımsız olması gerekir. Soruşturma makamlarının sadece hiyerarşik ve kurumsal bağımsızlığı yeterli olmayıp aynı zamanda fiilen de soruşturmanın bağımsız olarak yürütülmesi gerekir (*Cemil Danışman*, § 96).

76. Faili açık olmayan ve şüpheli bir şekilde gerçekleşen ölümlere ilişkin soruşturmaların olayın tam olarak nasıl gerçekleştiğini ortaya koyacak şekilde yürütülmesi yerine sadece bu olaya belirli bir kişinin karıştığı veya hiçbir şekilde bu kişinin karışmasının söz konusu olmadığını ortaya koyacak şekilde yürütülmesi, usul yükümlülüğünü karşılamak için yeterli değildir (*Turan Uytun ve Kevzer Uytun*, B. No: 2013/9461, 15/12/2015, § 89). Kamu görevlilerinin güç kullanımına ilişkin eylemlerinin bu konuda değerlendirmesi yapılırken sadece fiilen gücü kullanan görevlilerin eylemlerinin değil söz konusu eylemlerin planlanması ve kontrolü dâhil olayın bütün aşamalarının dikkate alınması gerekmektedir (*Cemil Danışman*, § 57).

77. Yaşam hakkı ve/veya kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiası içeren olaylarda yargı makamlarınca yapılacak -zamanaşımı süresi dâhil yargılama sürecinin tamamı üzerinde etkisi olan- suç nitelemesine ilişkin tespitlerin genel bazı şeklî kabullerden veya olaya ilişkin bazı ön yargılardan hareketle yapılmaması, bunun yerine nitelemenin yargılama sürecinde toplanan tüm delillerin olayın gerçekleşme koşullarına göre yapılacak nesnel bir analizine dayanması gerekmektedir (benzer yöndeki tespitler içeren kararlar için bkz. *Fahriye Erkek ve diğerleri*, B. No: 2013/4668, 16/9/2015, § 77; *Z.C.* [GK], B. No: 2013/3262, 11/5/2016, § 103).

78. Bunların yanında soruşturmaların makul bir özen ve süratle yürütülmesi de gerekir. Bazı durumlarda soruşturmanın ilerlemesine engel olan güçlükler bulunabilir. Ancak böyle bir durumda dahi yetkililerin süratle hareket etmeleri olayın aydınlatılabilmesi, hukukun üstünlüğüne olan inancın korunması ve hukuka aykırı eylemlere müsamaha gösterildiği veya kayıtsız kalındığı görünümü verilmemesi açısından kritik bir öneme sahiptir (*Deniz Yazıcı*, B. No: 2013/6359, 10/12/2014, § 96).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

79. Başvurucunun yaralanması sonrası hastaneye götürülmesi neticesinde olaydan haberdar olan kolluk görevlilerinin tuttuğu tutanakta, olay tarihinde olay yeri incelemesinin neden yapılamadığına dair birtakım gerekçelere yer verildiği görülmektedir (bkz. § 16). Ancak adli kolluk görevlilerinin neden olay tarihinde Cumhuriyet Başsavcılığını bu konu hakkında derhâl bilgilendirmedikleri ve verilecek talimat doğrultusunda hareket etmedikleri ne anılan tutanak içeriğinden ne de sonraki soruşturma evrakından anlaşılabilmiştir. Benzer şekilde olay tarihindeki bazı fiilî imkânsızlıklar nedeniyle olay yeri incelemesi başta olmak üzere bazı delillerin toplanmasının mümkün olmadığı gerekçesi kabul edilse dahi neden takip eden dört gün boyunca bu işlemlerin yapılamadığı sorusu da cevaplanamamaktadır. Oysa kamu görevlilerince kullanılan güç nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği ileri sürülen bu gibi ciddi iddialar karşısında kamu makamlarının mümkün olan en kısa sürede gerekli tepkiyi göstermeleri, kaybolma riski bulunan kimi delillerin toplanmasında özenli davranılması yükümlülüğünün yanı sıra devletin buna benzer olaylarda insan hakkı ihlallerine müsamahakâr davranılmadığını göstermesi açısından da önem arz etmektedir. Bu durum soruşturmanın resen ve derhâl başlatılması ilkesi yönünden etkili soruşturma yapma yükümlülüğüne gölge düşürmektedir.

80. Anılan gecikmeye rağmen Cumhuriyet Başsavcılığının ilk olarak olay anına ilişkin görüntü kaydını temin etmeye çalıştığı, farklı birçok kaynaktan bu kayıtları topladığı ve görüntüler üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırdığı görülmüştür. Maddi gerçeğin ortaya çıkarılması için objektif delillerin başında geldiğinde şüphe bulunmayan olay anına ilişkin görüntülerin temin edilmiş olması etkili soruşturma yükümlülüğü açısından olumlu bir aşamadır. Yine başvurucu ve tanıkların ifadeleri ile şüphelilerin savunmalarının bizzat Cumhuriyet savcısı tarafından alınması da delillerin özenle toplanması ilkesi yönünden değerlidir. Bununla birlikte ilk şüpheli ifadesinin olaydan yaklaşık sekiz ay sonra alınması ve dahası şüpheli ifade alımı işlemlerinin olaydan sonra yaklaşık iki buçuk yıl gibi uzun bir süreye yayılması (bkz. § 18) etkili soruşturma yürütme yükümlülüğünü zedelemektedir. Yaşam hakkı gibi oldukça önemli bir hak ihlali iddiasına ilişkin soruşturmalarda şüphelilerin ifadelerinin uzun bir zaman sonra alınması bireylerde devletin bu gibi olaylara toleranslı davrandığı izlenimi uyandırabilir. Daha da önemlisi olayın üzerinden zaman geçtikçe şüpheli ifadelerinin güvenilirliğinin azalacağı ve bu suretle maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasının zorlaşabileceği bilinen bir gerçektir.

81. Soruşturma kapsamında failin tespiti ile ilgili olarak esasen iki hususun araştırıldığı ancak bunların açıklığa kavuşturulamadığı görülmüştür. Bunlardan ilki gaz mühimmatının atıldığı -*plakası olmayan*- zırhlı aracın tespiti, ikincisi ise bu gaz mühimmatını atan personelin kimliğidir. Ancak olaya müdahale eden zırhlı aracın plakasının neden olmadığı, burada bir kasıt ya da ihmal varsa bunun sorumlusunun kim olduğu hususlarında -soruşturma dosyasına yansıyan bilgi ve belgelere göre- Cumhuriyet Başsavcılığının herhangi bir araştırma yaptığı anlaşılmıştır. Oysa yaşam hakkının kamu görevlileri tarafından kasıtlı olarak ihlal edildiği iddiasının dile getirildiği ve bu iddiaya zırhlı aracın plakasının bulunmaması olgusunun dayanak yapıldığı bir soruşturmada ilk çözümlenmesi gereken meselenin zırhlı aracın neden plakasının bulunmadığı olduğunda şüphe yoktur. Anılan bu eksiklik, bireylerde etkili soruşturma yapma yükümlülüğünün yerine getirilmediği şeklinde haklı bir izlenim uyandırabilmektedir.

82. Olay anına ilişkin görüntüler üzerinde görüntü netleştirmeye ilişkin bazı teknik işlemler de dâhil birçok işlem yapılmasına rağmen failin kask numarası, dolayısıyla da kimliği belirlenememiştir. Bu nedenle Cumhuriyet Başsavcılığı, olaya karışan zırhlı araç ile gaz mühimmatını atan kolluk görevlisinin kimliğinin tespiti için olay tarihinde görevli olan araçlar ile bazı kolluk personelinin fotoğrafını temin etmiştir. Bilirkişi marifeti ile bu fotoğraflar olay anına ilişkin görüntülerle karşılaştırılmış ancak ne araç ne de fail ortaya çıkarılabilmiştir.

83. Bu durumda olay anında ve yerinde görevli personelin kim olduğunun tespit edilebilmesi ve bu suretle daraltılan bir olağan şüpheli listesi üzerinden hareket edilmesi soruşturmanın başarıya ulaşabilmesi için önemli hâle gelmektedir. Ancak Cumhuriyet Başsavcılığınca olay tarihinde görevli personel ve araç bilgilerine ilişkin kolluk tarafından gönderilen listeler arasındaki çelişkinin (bkz. § 19) giderilmesi yoluna gidilmeyerek sağlıklı bir olağan şüpheli listesinin çıkarılması konusunda yeterli özen gösterilmemiştir. Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından savunmaları alınan kolluk görevlilerinin ise ifadelerinin detaylı ve bir diğeri ile çelişecek nitelikte olmadığı, bu nedenle maddi gerçeğin nesnel olarak ortaya konmasında bazı güçlükler yaşandığı gözlemlenmiştir. Kaldı ki bu özensizliğe rağmen bazı şüpheliler savunmalarında olay tarihinde hangi araçta görevli olduklarına, araçta başka hangi kolluk görevlilerinin bulunduğuna dair bilgi vermiştir. Soruşturma makamınca şüphelilerin bu beyanlarının birbiri ile kıyaslanarak en azından bazı araçlarda kimlerin bulunduğunun tespiti yoluna gidilmediği ve buna göre soruşturmanın seyrine bir yön verilmediği anlaşılmıştır. Dolayısıyla Cumhuriyet Başsavcılığının delillerin toplanması konusunda etkili soruşturma yapma yükümlülüğü yönünden yeterli özenle hareket ettiği söylenemez.

84. Benzer şekilde olağan şüpheli listesinin çıkarılabilmesi için Cumhuriyet Başsavcılığınca farklı tarihlerde kolluğa yazılan, olay tarihindeki görevli personel ve araç bilgisine dair müzekkerelere birbiriyle çelişkili cevaplar verilmesine ve bu hususun başvurucu tarafından şikâyete açıkça konu edilmesine (bkz. § 24) rağmen soruşturma makamının bu konuda hareketsiz kaldığı görülmüştür. Cumhuriyet Başsavcılığının bu şikâyete ilişkin yaptığı tek şey ayrı bir numaraya kaydettiği soruşturmayı esas soruşturmayla birleştirmek ve daha sonra *açıkça ilgisiz bir gerekçeyle* kovuşturmaya yer olmadığı kararı vermek olmuştur (bkz. § 26). Bu karara yapılan itiraz ise yine gerekçesiz olarak reddedilmiştir (bkz. § 28). Oysa söz konusu kolluk personeli isim listeleri arasındaki çelişkinin giderilmesi ile -eğer varsa- bu konudaki sorumlular hakkında gerekli adli

işlemlerin yapılması failin tespiti ve dolayısıyla soruşturmanın akıbeti açısından oldukça önemlidir. Bu yönüyle de delillerin toplanması için makul tedbirleri alma yükümlülüğünün özenli şekilde yerine getirildiği söylenemez.

85. Cumhuriyet Başsavcılığınca olayın gerçekleşme koşullarından hareketle daraltılmış bir şüpheli listesi belirlenmesi yerine olay tarihinde görevli kolluk personeli (58 kişi) şüpheli olarak soruşturmaya dâhil edilmiş, bu durum hem soruşturma işlemlerinin uzamasına hem de maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasının zorlaşmasına neden olmuştur. Nitekim bu şüphelilerin çoğunluğunun (57 kişi) üzerilerine atılı suçu işlediklerine dair yeterli delil bulunmadığı savı ile soruşturmanın sonuçlandırıldığı görülmüştür (bkz. § 26). Oysa yukarıda da yer verilen ilke (bkz. § 76) gereğince olayın meydana gelişine ilişkin koşulların üzerinden bir soruşturma yürütülmeli ve bundan hareketle olayın şüphelilerine ulaşılmalıdır. Yoksa olayın gerçekleşme koşullarına bakılmadan, otomatik olarak tespit edilen olası şüphelilerin isim listesi üzerinden hareket edilmemelidir.

86. Bu doğrultuda başvurucunun yaralandığı olayın hemen öncesine ait telsiz kayıtlarından (bkz. § 18) olay yerine biri TOMA, üçü zırhlı olmak üzere toplam dört polis aracının gönderildiği, zırhlı araçlardan birinin telsiz kodunun 6273 olduğu anlaşılmıştır. Buna göre şüpheli ifadeleri ve telsiz kayıtlarının karşılaştırılması suretiyle öncelikle olay yerine giden üç zırhlı aracın hangileri olduğu ve bu araçlarda görevli personelin kimler olduğu konusunda detaylı bir analizle olağan şüpheli listesini daraltma yoluna gidilmemiş, bunun yerine doğrudan ve sadece HTS kaydına dayanılarak polis memuru S.K. hakkında iddianame tanzim edilmesiyle yetinilmiştir. Bu yönüyle de soruşturmanın etkili olduğu söylenemez.

87. Başvurucu, Cumhuriyet Başsavcılığınca soruşturmada adli kolluk olarak jandarma yerine polisin kullanılmasını soruşturmanın bağımsız ve tarafsız şekilde yürütülmediği iddiasına dayanak olarak göstermiştir. Soruşturmanın bağımsız ve tarafsız olabilmesi için olaya karışma ihtimali olan kolluk görevlilerinin soruşturmada adli kolluk olarak görev almaması gerekir. Bağımsızlık ve tarafsızlık ilkesi özellikle delil toplama ve fail araştırması gibi hususlarda daha da önemli hâle gelebilmektedir. Somut olayda Cumhuriyet Başsavcılığı, olay anına ilişkin görüntüleri kolluk birimleri de dâhil olmak üzere birçok farklı kaynaktan bizzat istemiş; bu kayıtlar üzerindeki bilirkişi incelemesini Emniyet Müdürlüğüne bağlı kolluk görevlilerine değil Jandarma Kriminal Daire Başkanlığına yaptırmıştır. Yine müşteki ve tanıkların ifadeleri ile şüphelilerin savunmaları da adli kolluğa bırakılmamış, Cumhuriyet savcısı tarafından bu deliller bizzat toplanmıştır. Bu yönüyle soruşturmanın bağımsız ve tarafsızlığına ilişkin gerekli hassasiyetin gösterilmediği söylenemez.

88. Bununla birlikte Cumhuriyet Başsavcılığının fail araştırmasına ilişkin tüm adli emirlerini Emniyet Müdürlüğüne verdiği, diğer bir ifadeyle bu konudaki araştırma faaliyetinin şikâyetçi olunan kolluk görevlilerinin hiyerarşik amirine bağlı personel tarafından yapılmasını istediği görülmüştür. Yine benzer şekilde soruşturma kapsamında temin edilen, kolluk görevlilerinin olay anının öncesine ve sonrasına ait konuşmalarını içeren telsiz kayıtlarının dökümünün çıkarılması işinin atanacak bağımsız bir bilirkişi veya jandarma personeli yerine iki polis memuruna yaptırılması anılan ilke yönünden sorunlu görülebilir. Belirtilen bu hususlar yönünden bireylerde soruşturmanın bağımsız ve tarafsız yürütülmediği yönünde bir izlenim oluşabilecektir.

89. Yürütülen soruşturma sonucunda olaydan yaklaşık beş yıl sonra Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından bir kolluk görevlisi hakkında iddianame düzenlendiği (bkz. § 31),

açılan kamu davasında verilen görevsizlik kararları sonrası ise kovuşturma aşamasının yaklaşık dört yıl sürdüğü ve davanın kanun yolu aşamasında derdest olduğu görülmüştür. Yaşam hakkının kamu görevlilerince ihlal edildiği gibi ciddi bir iddia üzerine başlatılan yargılamanın olayın üzerinden yaklaşık dokuz yıl geçmesine rağmen bitmemesi hatta failin dahi tespit edilememesi soruşturmanın makul bir sürede nihayete erdirilemediğini açıkça göstermektedir. Yargılamadaki bu gecikmenin etkili soruşturma yapma yükümlülüğü ile bağdaştığı söylenemez. Dahası Mahkemenin verdiği beraat kararında suçun gerçek failinin bulunması yönünde Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunmadığı hususu da gözetildiğinde -eğer bu karar kanun yolu aşamasında kesinleşirse- suç faili araştırmasının kamu makamlarınca zamanaşımı süresi dolmadan sonlandırılması gibi etkili soruşturma yapma yükümlülüğü açısından kabul edilemeyecek bir durumun ortaya çıkması söz konusu olabilecektir (bu tespitler ışığında bkz. § 56).

90. Görülmekte olan davadaki delilleri değerlendirmek kural olarak derece mahkemelerinin işi olduğundan Anayasa Mahkemesinin görevi, bu mahkemelerin maddi olaylara ilişkin yaptıkları değerlendirmenin yerine kendi değerlendirmesini koymak değildir (*Cezmi Demir ve diğerleri*, B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 96). Buna göre başvurucunun yaralanmasına konu eylem hakkında yargı makamlarınca yapılan hukuki nitelendirme kural olarak Anayasa Mahkemesinin yapacağı denetimin kapsamında değildir. Ancak yukarıda yer verilen ilkede (bkz. § 77) de belirtildiği üzere yargı makamlarınca yapılan suç nitelendirilmesi delillerin bütünsel ve nesnel bir analizine dayanmak yerine bazı ön kabullerden hareketle yaşam hakkının ihlal edildiğini ileri süren bireyin aleyhine belirlenmişse ve bu durum ilk bakışta açıkça anlaşılabiliyorsa bu hâl artık -devletin pozitif yükümlülüğünün yerine getirilmesi bağlamında sorun teşkil edebileceğinden- Anayasa Mahkemesinin denetim alanına girecektir. Toplumsal olaylara kolluk görevlilerince yapılan fiziki müdahalelerde bireylerin taksirle yaralanmaları sık karşılaşılan bir durum olmakla birlikte bu genel durum her olayın kendi özel şartlarına göre yapılacak yargısal yorumla her zaman değişebilir (benzer yöndeki karar için bkz. *Abidin Cevher*, § 87).

91. Somut olayda başvurucunun iddiası ve buna dair ileri sürdüğü deliller kolluk görevlisinin kasıtlı eylemine maruz kalması üzerinde yoğunlaşmaktadır. Başvurucu eylemin kasıtla işlendiği yönündeki iddiasını yaralanmasına neden olan gaz mühimmatının atıldığı aracın plakasının olmaması ve gaz silahının usulüne uygun kullanılmaması olgularıyla desteklemiştir. Bu hâliyle başvurucunun suç nitelendirmesine ilişkin iddiasının temellendirilmediği, en azından bu yöndeki izleniminin haksız olduğu kolaylıkla söylenemeyecektir. Daha da önemlisi kamu davasının açıldığı Ankara 31. Asliye Ceza Mahkemesince de bu iddialar önemli bulunarak yetkili mahkemece değerlendirilmesi gerektiği gerekçesiyle görevsizlik kararı verilmiş, karşı görevsizlik kararı ise Daire tarafından yerinde görülmeyerek kaldırılmıştır (bkz. § 31). Daha önce de ifade edildiği üzere suç nitelendirmesi gibi teknik konularda belirleme yapmak kural olarak Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. Bununla birlikte kamu görevlilerince yaşam hakkının ihlal edildiğinin dile getirildiği böyle ciddi soruşturmalarda yargı makamlarınca yapılan suç nitelendirmesinde etkili soruşturma yapma yükümlülüğü açısından daha özenli davranılması beklenir. Zira söz konusu nitelendirmenin zamanaşımı süreleri ile yakından ilgili olduğu, bu tür suçların zamanaşımına uğramasının ise etkili soruşturma yapma yükümlülüğü ile bağdaşmadığı bilinmektedir. Somut olayda Anayasa Mahkemesi başvurucuya karşı işlenen suçun kasıt, olası kasıt, bilinçli taksir ya da taksir olduğu yönünde bir belirleme yapmamaktadır. Ancak yaşam hakkının negatif yükümlülüğünün ihlali ile ilgili soruşturmalarda suçun niteliğine ilişkin olarak yargı makamları arasında net bir belirlemenin yapılamadığı bu gibi durumlarda yapılacak nihai tercihin soruşturmanın etkililiğini azaltmaması gerektiği de ifade edilmelidir.

92. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

93. Başvurucu, barışçıl bir biçimde katıldığı toplantının kolluk kuvvetince kullanılan orantısız güçle dağıtılması nedeniyle Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

2. Değerlendirme

94. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak "*Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı*" kenar başlıklı 34. maddesi şöyledir:

> "*Herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırısız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir.*
>
> *Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı ancak, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlâkın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla ve kanunla sınırlanabilir.*
>
> *Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir.*"

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

95. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Müdahalenin Varlığı

96. Başvurucunun katılmış olduğu bir protesto eylemi sırasında kolluk görevlileri tarafından güç kullanılması sonucu yaralandığı, bunun da toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına bir müdahale olduğu kabul edilmelidir.

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

97. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı müddetçe Anayasa'nın 34. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ...yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ...demokratik toplum düzeninin ...gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

98. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanunlar tarafından öngörülme, Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk koşullarını sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi gerekir.

(1) Kanunilik

99. 2559 sayılı Kanun'un 16. maddesinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır.

(2) Meşru Amaç

100. Başvurucuya toplantı sırasında müdahale edilmesinin Anayasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan sebeplerden *kamu düzeninin korunması*na yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır.

(3) Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk

(a) Genel İlkeler

101. Anayasa Mahkemesi *demokratik toplum düzeninin gerekleri* ifadesinden ne anlaşılması gerektiğini daha önce pek çok kez açıklamıştır. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı, demokratik toplumun en temel değerleri arasında yer almakta olup bireylerin ortak fikirlerini birlikte savunmak ve başkalarına duyurmak için bir araya gelebilme imkânını korumayı amaçlamaktadır. Kolektif bir şekilde kullanılan ve düşüncelerini ifade etmek isteyen kişilere şiddeti dışlayan yöntemlerle düşüncelerini açıklama imkânı veren bu hak, çoğulcu demokrasilerin gelişmesinde zorunlu olan farklı düşüncelerin ortaya çıkması, korunması ve yayılmasını güvence altına almaktadır (*Ferhat Üstündağ*, B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 40; *Dilan Ögüz Canan* [GK], B. No: 2014/20411, 30/11/2017, § 36; *Ali Rıza Özer ve diğerleri*, § 115; *Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri* [GK], B. No: 2014/920, 25/5/2017, § 79; *Osman Erbil*, B. No: 2013/2394, 25/3/2015, § 45).

102. Bu hak, ifade özgürlüğünün özel bir biçimidir. Anayasal haklar içinde kendine has özerk rolünün ve özel uygulama alanının varlığına rağmen toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı aynı zamanda ifade özgürlüğünün ışığında değerlendirilmelidir. İfade özgürlüğünün demokratik ve çoğulcu bir toplumdaki önemi, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı için de geçerlidir (*Dilan Ögüz Canan*, § 34; *Ali Rıza Özer ve diğerleri*, § 115; *Osman Erbil*, §§ 31, 45; *Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri*, § 72; *Gülşah Öztürk ve diğerleri*, B. No: 2013/3936, 17/2/2016, § 66; *Ömer Faruk Akyüz*, B. No: 2015/9247, 4/4/2018, § 52). Sonuç olarak toplumsal ve siyasal çoğulculuğu sağlamak, her türlü düşüncenin barışçıl bir şekilde ve serbestçe ifadesine bağlıdır (*Dilan Ögüz Canan*, § 35; *Ömer Faruk Akyüz*, § 55).

103. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine *uygun* kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması (*Tayfun Cengiz*, B. No: 2013/8463, 18/9/2014, § 56; *Adalet Mehtap Buluryer*, B. No: 2013/5447, 16/10/2014, §§ 103-105; *Tansel Çölaşan*, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 51) ve orantılı (bazı farklılıklarla birlikte toplantı hakkı bağlamında bkz. *Dilan Ögüz Canan* § 33, 56; *Ferhat Üstündağ*, § 48; ifade özgürlüğü bağlamında bir karar için bkz. *Bekir Coşkun*, §§ 44, 47; *Tansel Çölaşan*, §§ 46, 49, 50) olması gerekir.

104. Anayasa'nın 34. maddesi fikirlerin *silahsız ve saldırısız*, başka bir ifade ile barışçıl bir şekilde ortaya konulabilmesi için toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını güvence altına almıştır. Dolayısıyla toplantı hakkının amacı, şiddete başvurmayan ve fikirlerini barışçıl bir şekilde ortaya koyan bireylerin haklarının korunmasıdır. Demokratik bir toplumda, mevcut düzene itiraz eden ve barışçıl yöntemlerle değiştirilmesi ve gerçekleştirilmesi savunulan siyasi fikirlerin toplantı özgürlüğü ve diğer yasal araçlarla kendisini ifade edebilme imkânı sunulmalıdır. Şiddet kullanma niyetinde olan kişilerin katıldığı veya düzenlediği gösteriler barışçıl toplanma kavramı dışındadır. Dolayısıyla toplantı hakkının amacı, şiddete karışmayan ve fikirlerini barışçıl bir şekilde ortaya koyan bireylerin haklarının korunmasıdır (*Dilan Ögüz Canan*, § 37; *Ali Rıza Özer ve diğerleri*, §§ 117, 118; *Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri*, § 80; *Osman Erbil*, § 47; *Gülşah Öztürk ve diğerleri*, §§ 67, 68; *Ömer Faruk Akyüz*, § 54). Barışçıl amaçlarla bir araya gelmiş kişilerin toplantı hakkını kullanırken kamu düzeni açısından tehlike oluşturmayan ve şiddet içermeyen davranışlarına devletin sabır ve hoşgörü göstermesi çoğulcu demokrasinin gereğidir (*Dilan Ögüz Canan*, § 36; *Osman Erbil*, § 54).

105. Barışçıl şekilde toplanan kişilere yapılan müdahalelerin demokratik toplumda kamu düzeninin korunması açısından gerekli olduğunun, müdahalenin kamu düzeninin bozulması veya bozulma tehlikesinin ortaya çıkması sebebiyle yapıldığının veya katılımcıların bu anayasal haklarını kullanırlarken sahip oldukları hak ve özgürlüklerin gerektirdiği ödev ve sorumluluklara uygun davranmadıklarının yetkili mercilerce (polis raporlarında, iddianamelerde veya derece mahkemelerinin gerekçelerinde) gösterilmesi gerekir (*Dilan Ögüz Canan*, § 53).

106. Toplanma hakkının barışçıl niteliği genel olarak bir bütün hâlinde değerlendirilerek ortaya konulmalıdır. Bunun dışında toplantı veya gösteri yürüyüşüne katılanların bir kısmının şiddete başvurması diğerleri açısından bu hakka müdahaleyi meşru kılmaz (*Ali Rıza Özer ve diğerleri*, § 119). Genel olarak polisin müdahalesi orantılı kabul edilse de somut olayın özellikleri gözetildiğinde kolektif olarak kullanılan ancak bireysel hak olan toplanma hakkının başvuruculara eylemdeki tutumları çerçevesinde polisin müdahalesinin ölçülülüğü ayrı ayrı değerlendirilmelidir (*Ali Rıza Özer ve diğerleri*, § 145).

(b) İlkelerin Olaya Uygulanması

107. Başvurucu, 16/6/2013 tarihinde Kızılay Meydanı'nda gerçekleştirilen toplantıya katılmış ve toplantının kolluk görevlilerince güç kullanılarak dağıtılması sırasında başına isabet eden göz yaşartıcı gaz mühimmatı nedeniyle yaralanmıştır.

108. Toplantının dağıtılması sonrası başvurucunun kaçtığı istikamette bazı göstericilerin yolu trafiğe kapatmaya çalıştığı, bu nedenle kolluk görevlilerinin buraya müdahalede bulunmak istediği polis telsiz kayıtlarından anlaşılmıştır (bkz. § 18). Ancak -daha önce de ifade edildiği üzere (bkz. § 68)- başvurucunun yolu trafiğe kapatan kişiler

arasında olduğu yönünde herhangi bir iddia bulunmazken neden kolluğun güç kullanımına maruz kaldığı anlaşılamamıştır. Bu durumun ise başvurucunun toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı üzerinde caydırıcı bir etkisi vardır. Kaldı ki toplantıya kolluk kuvvetince yapılan müdahale sonucu başvurucunun hayati tehlike geçirecek şekilde yaralanması kullanılan kamusal gücün orantılı olmadığını da göstermektedir.

109. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

D. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

110. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

> *"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...*
>
> *(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."*

111. Başvurucu, ileri sürdüğü hak ihlallerinin tespiti ile yeniden soruşturma yapılmasına karar verilmesinin yanında 1.000.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

112. Anayasa Mahkemesi *Mehmet Doğan* ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018) kararında ihlal sonucuna vardığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkelerini belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesi diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına işaret etmiştir (*Aligül Alkaya ve diğerleri (2)*, B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

113. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (*Mehmet Doğan*, §§ 55, 57).

114. İhlalin kovuşturmaya yer olmadığı ya da daimî arama kararı gibi bazı nedenlerle soruşturmanın sonlandırılmasından kaynaklandığı durumlarda Anayasa Mahkemesi, 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca, ihlalin

ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılması için kararın bir örneğinin ilgili Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden soruşturma yapılması sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden soruşturma yapılması kararı verildiğinde usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili Cumhuriyet Başsavcılığının yeniden soruşturma yapılması sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir kararın kendisine ulaştığı Cumhuriyet başsavcılığının yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemeksizin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden soruşturma yapma kararı vererek devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir (benzer yöndeki kararlar için bkz. *Mehmet Doğan*, §§ 58, 59; *Aligül Alkaya ve diğerleri (2)*, §§ 57-59, 66, 67).

115. Başvuruda, Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutu itibarıyla ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla somut başvuruda ihlalin soruşturmadaki bazı eksikliklerden kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

116. Bu durumda yaşam hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden etkin bir adli soruşturma yapılmasında ve sorumlu kolluk görevlisi ya da görevlileri hakkında kamu davası açılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Buna göre yapılacak yeniden soruşturma ise 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda Cumhuriyet başsavcılığınca yapılması gereken iş, öncelikle ihlale yol açan ek kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın ortadan kaldırılması ve nihayet ihlal sonucuna uygun olarak eksikliği belirtilen birtakım delillerin toplanmasının ardından sorumlu kolluk görevlisi ya da görevlileri hakkında kamu davası açmaktan ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden soruşturma yapılmak üzere Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına (Soruşturma No: 2013/82763) gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

117. Başvuruda, maddi ve usul boyutlarıyla yaşam hakkı ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

118. Yaşam hakkı ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edilmiş olması nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 252.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

119. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. 1. Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında güvence altına alınan yaşam hakkının maddi ve usul boyutları itibarıyla İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin yaşam hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuya net 252.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin bilgi için Ankara 31. Ağır Ceza Mahkemesi ile Ankara 1. Sulh Ceza Hâkimliğine GÖNDERİLMESİNE,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/11/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.